

KAMMARKOLLEGIET

En närmare titt på viten och skadestånd

Gustav Hammargren
Thomas Mora

Enheten för upphandlings- och avtalsjuridik
15 maj 2024

Agenda

1. Problemställningar
2. Syfte & mål
3. Vad är ett skadestånd?
4. Vad är ett vite?
5. Varför vite och skadestånd?
6. Vite i förhållande till skadestånd och andra påföljder
7. Utforma ett vite
8. Hantera vite

1. Problemställningar

- Vad är ett skadestånd?
- Vad är ett vite?
- Vad är skillnaden mellan skadestånd och vite?
- Varför avtala om skadestånd och vite?
- Hur ska man tänka kring skadestånd och vite?
- Hur ska ett vite utformas?

2. Syfte & mål

- Öka förståelsen för skillnaden mellan skadestånd och vite samt hur dessa kan utformas och hanteras.

3. Vad är ett skadestånd?

3.1 Skadestånd

- Skadestånd är en ekonomisk ersättning för en **skada**.
- Med skada avses:
  - sakskada,
  - personskada,
  - ren förmögenhetsskada,
  - ekonomisk skada, och
  - ideell skada.

3.2 Rekvisit för skadestånd

1. I avtalsförhållande krävs **avtalsbrott**.
  2. Behöver visa att har drabbats av **skada**.
  3. Måste finnas ett orsakssamband (**kausalitet**) mellan skadan och handlingen.
  4. Den skadevållande handlingen måste vara **uppsåtlig** eller **vårdslös**.
- Den drabbade ska **försättas i samma ekonomiska ställning** som om skadan inte hade inträffat.

3.3 Skadeståndsbeloppet

- Skadeståndsbeloppet kan antingen täcka:
  - direkt skada, eller
  - indirekt skada.
- Skadeståndsbeloppet kan vara begränsat (ansvarsbegränsning) eller obegränsat (täcka de faktiska skadorna).

4. Vad är ett vite?

4.1 Vite – ett slags skadestånd

- Vite är en **på förhand bestämd** ekonomisk ersättning för ett utpekat **avtalsbrott**.
- Det finns inget behov att visa skada för att få ersättning vid avtalsbrott.
  - => Avvikelse från köplagens skadeståndsbestämmelser.

4.2 Rekvisit för vite

- En vitesklausul innehåller:
  1. ett villkor om avtalsbrott för att beloppet ska betalas, och
  2. ett belopp eller en beräkningsgrund.
- Exempel:

Om A bryter mot avsnitt 7 i avtalet ska A betala 100 000 SEK till B.

4.3 Vitesbeloppet

- Avtalsparterna har en långtgående avtalsfrihet. Parterna kan därför avtala om vilket vitesbelopp de vill, och de är sedan bundna till detta belopp.
- Ibland kan vitesbeloppet endast utgöra en del av den faktiska skadan. Resterande ersättning för den faktiska skadan kan då fås genom skadestånd.
- Vitesbeloppet kan dock ibland överkompensera den vitesberättigade parten. I vissa fall finns möjlighet till jämkning av vitesbeloppet men då av domstol.

5. Varför vite och skadestånd?

5.1 Varför skadestånd?

- Straffande funktion.
- Kan ha en **preventiv** (avskräckande) funktion.
- Hög risk för tvist i domstol.

5.2 Varför vite?

- Straffande funktion.
- Har ofta en **preventiv** (avskräckande) funktion.
- Man fixerar storleken på det ekonomiska hotet.
- Leder relativt sällan till tvist i domstol.

6. Vite i förhållande till skadestånd

6.1 Vitets påverkan på skadestånd

- Avtalsparterna bestämmer om skadeståndet kan påverkas av vitet.
- En vanligt förekommande invändning är att vite inte ska betalas när avtalsbrottet inte har lett till någon skada, med argumentet att vitet utgör ett på förhand bestämt skadestånd.
- Därför bör det framgå av avtalet hur vitesklausulen förhåller sig till eventuell skada.

- Exempel:
- *Om A bryter mot avsnitt 7 i avtalet ska A betala 100 000 kr till B. **A ska betala vitesbeloppet även om A:s avtalsbrott inte har orsakat B någon skada.***

6.2 Vite och andra påföljder

- Avtalsparterna bestämmer om andra påföljder ska påverkas av vitet.
- Rättsläget är än mer osäkert avseende andra påföljder än relationen till skadestånd.
- Rekommendationen är därför att reglera även denna fråga i avtalet än att låta relationen styras av ett osäkert rättsläge.

- Exempel:
- *Om A bryter mot avsnitt 7 i avtalet ska A betala 100 000 kr till B. A ska betala vitesbeloppet även om A:s avtalsbrott inte har orsakat B någon skada. **Vitet påverkar inte B:s rätt till övriga påföljder.***

7. Utforma ett vite

7.1 I praktiken

- Utgå från behov och bransch.
- Problemområden?
- Leverantörens perspektiv. Är vite lämpligaste lösningen?
- Vitet får inte leda till godtycklig tillämpning.
- Bestäm belopp – är beloppet preventivt?
- Risk att leverantörer inte lämnar anbud?
- Reglera hur man påkallar rätt till vite
- Reglera när vitet förfaller till betalning

7.2 Exempel städtjänster

- Hur brett eller smalt ska man skriva?
- När är förutsättningarna för att ta ut vite uppfyllda?
- Vilket belopp?

8. Hantera vite

8.1 Att hantera viten

- Ha koll på vilka brott som är vitesgrundande.
- Utred.
- Reklamera och ge leverantören tillfälle att yttra sig.
- Fakturera.
- Håll koll på förfallodatumet för betalning av vitet.

KAMMARKOLLEGIET